

Maciej Woźny

Uniwersytet Śląski w Katowicach
<https://orcid.org/0000-0002-4345-0082>

Rejestr listów wypowiednich rycerzy księcia opolskiego Bernarda do wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego Michała Kűchmeistera z 1414 r.

<https://doi.org/10.26881/sds.2023.26.14>

Keywords: Bernard of Opole, knighthood, hunger war, letters, Teutonic Order

Pierwsza wojna Polski z państwem krzyżackim od zakończenia konfliktu z lat 1409–1411 nie doczekała się jak dotąd wyczerpującej analizy. Trudno za taką uznać artykuł Jerzego Goździelewskiego z 1970 r.¹ Kampanię z 1414 r. i jej skutki opisał, opierając się na faktach, Marian Biskup². Nieco miejsca poświęcił jej również Tadeusz Grabarczyk. Działania dyplomatyczne poprzedzające starcia zbrojne omówił Zenon Hubert Nowak³. Jak widać, temat wciąż czeka na badacza, a niniejszy artykuł ma być przyczynkiem do dalszych badań nad tą wojną.

---

¹ J. Goździelewski, *Wojna polsko-krzyżacka 1414 r.*, tzw. „wojna głodowa”, „Studia i Materiały do Historii Wojskowości” 1971, t. 16, cz. 2, s. 19–61; Z. Nowak, recenzja J. Goździelewski, *Wojna polsko-krzyżacka 1414 r.*, tzw. „wojna głodowa”, „Studia i Materiały do Historii Wojskowości”, t. 16, 1971, cz. 2, s. 19–61; „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 1972, nr 2–3, s. 465–468.

² M. Biskup, *Wojny Polski z zakonem krzyżackim 1308–1521*, Gdańsk 1993, s. 94–113; *idem*, *Dwa wykazy szkód z wojny polsko-krzyżackiej 1414 r. w ziemi chełmińskiej (komturstwa golubskie i kowalewskie)*, „Zapiski Historyczne” 1991, t. 56, z. 4, s. 95–102.

³ T. Grabarczyk, *Jazda zaciężna Królestwa Polskiego w XV wieku*, Łódź 2015, s. 143–147; Z.H. Nowak, *Protokół z rokowań polsko-krzyżackich w Grabiu i na kępie wiślanej pod Raciążkiem w roku w 1414* [w:] *Prace z dziejów państwa i zakonu krzyżackiego*, red. A. Czacharowski, Toruń 1984, s. 147–175.

Od zakończenia wojny w 1411 r. zmieniła się sytuacja polityczna walczących stron. Przede wszystkim bardziej przychylnie stanowisko wobec Korony zajął Zygmunt Luksemburski, co znacząco wpływało na sytuację w okresie do wybuchu kolejnej wojny, zwanej później głodową. Mniej spektakularna, ale równie istotna, była zmiana stanowiska władców śląskich. O ile w wielkiej wojnie sprzyjali zakonowi, sam książę oleśnicki Konrad Biały walczył po stronie wielkiego mistrza, a liczne zastępy z całego Śląska brały udział w tym konflikcie jako zaciężni krzyżacy⁴, to kilka lat później większość książąt śląskich wyruszyła z polskimi i litewskimi rycerzami. Jednym z takich Piastów był Bernard, książę opolski, niemodliński i strzelecki, najmłodszy z ówczesnych rządzących książąt opolskich. Z państwem polskim związał się w zasadzie na przełomie XIV i XV w., czego efektem był mariaż z córką Spytka z Melsztyna. Była to cena za zwrot okręgu lublinieckiego i oleskiego, utraconych przez stryja Bernarda, Władysława II, podczas wojen z Królestwem Polskim⁵. Ścisłejsze związki z Władysławem Jagiełłą powodowały chłodniejsze relacje Piastów opolskich z własnym suwerenem, królem czeskim Wacławem IV. Układ ten wpływał na sytuację wewnętrzną w ziemi opolskiej, gdzie część terytorium, na zasadach oprawy wdowiej, utrzymywała druga żona Władysława Opolczyka, Ofka. Chciała przekazać swoją spuściznę wnukom, synom córki Katarzyny, księżnej koźuchowskiej. Spór miał rozstrzygnąć czeski sąd królewski, na którym ostentacyjnie nie pojawili się książęta opolscy. Sytuacja miała miejsce już po wojnie głodowej, ale pokazuje, jak znacząco zmieniła się sytuacja w księstwie opolskim względem Czech i Polski⁶.

Młody Bernard wspierał wraz ze swym bratem Janem Kropidło, biskupem kujawskim, stronę polską już podczas negocjacji prowadzonych w kwietniu 1414 r. Toczyły się one najpierw w Grabiu, a następnie pod Raciążkiem, gdzie książę niemodliński był wówczas zakładnikiem, gwarantem bezpieczeństwa wielkiego

⁴ Szeroko na ten temat zob. *Das Soldbuch des Deutschen Ordens 1410/1411. Die Abrechnungen für die Soldtruppen*, hrsg. v. S. Ekdahl („Veröffentlichungen aus den Archiven Preußischer Kulturbesitz”, Bd. 23/I), Köln–Wien 1988; *Das Soldbuch des Deutschen Ordens 1410/1411. Die Abrechnungen für die Soldtruppen*, bearb. S. Ekdahl („Veröffentlichungen aus den Archiven Preußischer Kulturbesitz”, Bd. 23/II), Köln–Wien 2010.

⁵ Szerzej. zob. J. Sperka, *Wojny Władysława Jagiełły z księciem opolskim Władysławem (1391–1396)*, Cieszyn 2007 (wyd. 1 Cieszyn 2003).

⁶ M. Woźny, *Rycerstwo opolskie do połowy XV wieku*, Katowice 2020, s. 353–354, 404–405.

mistrza, i zakończyły się 5 maja fiaskiem⁷. Wiadomo, że książę Bernard wrócił do swojego księstwa, gdzie 24 maja wystawił dyplom⁸. Wkrótce wraz ze swoimi rycerzami wyruszył na wyprawę do Prus. 13 lipca z Koła list wypowiedni wysłał Konrad Biały, książę oleśnicki. Dwa dni później spod Sochaczewa swój list wysłał Bernard⁹. Zapewne tego samego dnia bądź nieco później listy z wykazem rycerzy wypowiadających wojnę zostały wysłane do Malborka, gdzie dotarły 19 lipca¹⁰.

W liście z 13 lipca książę oleśnicki wykazywał chęć pomocy księciu Witoldowi. Natomiast książę Bernard w swoim liście podał, że wspiera króla polskiego i księcia litewskiego w uzyskaniu przez nich sprawiedliwości. Oznacza to, że książęta śląscy byli sojusznikami, a nie zaciężnymi. Taki charakter udziału Piastów śląskich sugerował również Jan Długosz¹¹. Wiadomo, że książęta w imieniu swoich poddanych mogli domagać się odszkodowania za utracony podczas wyprawy ekwipunek¹². Liczebność wojsk starał się oszacować Jerzy Goździelewski. Za podstawę wyliczeń przyjął dane z 1410 r., gdzie książę oleśnicki przyprowadził z sobą 200 kopii, a więc 600 zbrojnych. Następnie założył, że równie liczny oddział przybył tym razem walczyć po stronie polsko-litewskiej, a pozostali książęta przyprowadzili około 175 kopii, a więc po 500 zbrojnych. Dla armii Konrada Białego obliczenia, na podstawie opublikowanego rejestru listu wypowiedniego, wykonał autor jego monografii, który szacował oddział na 250–300 konnych¹³. Zupełnie inny obraz wyłania się po analizie listów wypowiednich. Kanter, książę oleśnicki, wyruszył wraz z 423 rycerzami, jego brat Biały z 88, książę Bernard

⁷ Z.H. Nowak, *Protokół z rokowań...*, s. 147–175.

⁸ AP Katowice, Zespół 177, Zbiór dokumentów pergaminowych, nr 2.

⁹ GSPK, XX. HA, OBA, nr 2104, 2107. Pismo księcia opolskiego dotarło do Malborka 18 lipca, zob. *Codex epistolaris Vitoldi Magni Ducis Lithuaniae 1376–1430*, wyd. A. Prochaska, Cracoviae 1882, nr 190.

¹⁰ GSPK, XX. HA, OBA, nr 2111. Wysłano siedem listów, w tym jeden samodzielny Jerzego z Łagowa.

¹¹ Jan Długosz wspomina udział książąt śląskich oraz zaciężnych ze Śląska i Moraw wyraźnie rozdzielając te dwie grupy, zob. Długosz, lib. 11, s. 34.

¹² W 1419 r. odbiór 200 grzywien za poniesione straty potwierdził książę oleśnicki Konrad V, zob. AGAD, Zbiór dokumentów pergaminowych, nr 1200 = KDP, t. 4, nr 18

¹³ M. Böhm, *Biały (ok. 1394–14 lutego 1452). Pan Oleśnicy i Koźła. Książę zapomniany*, Kraków 2012, s. 83–84. Autor pominął trzech rycerzy (Hansa Runge, Hofemana von der Czirne oraz Andrzeja Gerstenberga) wymienionych w tym regeście (RHD, Bd. 1, nr 2112 = GSPK, XX. HA, OBA, nr 2112).

niemodliński 216, Jan raciborski 350, Bolko cieszyńsko-oświęcimski 75, Waclaw opawski 5, Przemko opawski 27. Ponadto list wysłali Morawianie, których wpisano w liczbie 35 rycerzy¹⁴. Z powyższych danych wynika, że poszczególni książęta przyprowadzili z sobą oddziały różnej wielkości – zarówno wykraczające najpewniej ponad wyliczenia kaliskiego badacza (Konrad V, Jan Żelazny), jak i niezwykle skromny, wręcz reprezentacyjny, składający się z kilku opawian księcia Waclawa. Na tym tle książę Bernard przyprowadził jeden z silniejszych oddziałów. Dodatkowo dwóch jego rycerzy (Szymek z Radawia i Ludwik Świętopełk z Gorzowa) deklarowało, że ma własne roty. Teoretycznie zwiększałoby to armię opolską o kilkudziesięciu zbrojnych. Jednak niewykluczone, że członkowie owych rot zostali wymienieni na listach wypowiednich, zaraz za swoimi rotmistrzami¹⁵.

Książę niemodliński przyprowadził kilku bardzo wartościowych rycerzy – byli to weterani wielkiej wojny, wówczas walczący jako zaciężni krzyżacy (Mikołaj z Łagowa, Mikołaj Reibnicz, Grzegorz z Seyfridsdorfu, Ludwik Świętopełk z Gorzowa). Co ciekawe, w konflikcie sprzed kilku lat znajdowali się w jednej rocie Czenka Borschnitza i Mikołaja von Logaua (Łagowskiego). Sam Mikołaj również brał udział w kampanii z 1414 r. Pisał się z Gryżowa oraz był starostą niemodlińskim. Znalazł się na dwóch listach wypowiednich, jednym wspólnym z innymi pasowanymi rycerzami opolskimi, oraz drugim, który sam wysłał. Ponadto do Prus wyruszył także Piotr Temchyn, dawny włodarz subkowski, a więc osoba znająca teren działań wojennych.

Na północ udało się większość rycerzy z ziem podlegających władzy księcia Bernarda. Zaledwie kilka osób szlacheckiego pochodzenia znanych ze źródeł sprzed i po wyprawie nie wzięło w niej udziału. Co istotne, wielu rycerzy opolskich, których wpisano na listy, znanych jest tylko z tego źródła. Pokazuje to, jak wielu szlachciców nie pojawiało się w dokumentach książęcych.

---

¹⁴ GSPK, XX. HA, OBA, nr 2111. Ostatnio Jerzy Sperka na podstawie tego źródła uznał, że książęta śląscy przybyli z prawie 2 tys. rycerzy, zob. J. Sperka, *Książęta śląscy w relacjach Polski z Czechami w początkowym okresie rewolucji husyckiej*, „Studia z Dziejów Średniowiecza” 2022, t. 25, s. 283.

¹⁵ Po Ludwiku wymieniono 15 osób, niemal wszystkich związanych z obszarem w okolicy Gorzowa, po Szymku następuje 16 osób, z których znaczna część była związana z terenem nieopodal rodowej wsi rotmistrza, zob. GSPK, XX. HA, OBA, nr 2111, s. 12, 13

Utrudnia to jednak śledzenie ich losów po wyprawie, a co za tym idzie, oszacowanie ewentualnych strat w czasie wojny głodowej. Sprawdzając tylko tych rycerzy, którzy byli znani w źródłach przed wyprawą – 41 osób¹⁶ – to jedynie 3 znikła po 1414 r.¹⁷, co daje niecałe 7%. Wydaje się, że ewentualne straty opolskiego oddziału były raczej niewielkie.

Na wyprawę wyruszyło, jak wspomniałem wcześniej, większość rycerstwa z ziem księcia Bernarda. Wśród większych rodów widać pewną prawidłowość. Z danej rodziny na Górnym Śląsku pozostawał jeden z braci, a reszta udawała się na wojnę. Pośród Strzałów z Rokicia na północ udało się 3 braci (Zbigniew Strzała, Miczek Strzała, Szczepan Strzała z Rokicia), a w dobrach rodowych pozostał Piotr, a u Strzałów z Obrowca Mikołaj. W rodzinie Łagowskich w wojnie nie brał udziału Jerzy, a u Temchynów Wawrzyniec¹⁸. Spośród starostów pozostał Janek z Kotulina, starosta lubliniecki¹⁹. Poza osobami, które dowodnie miały posiadłości na ziemiach będących pod władzą młodego księcia opolskiego, odnotowano także pochodzące z innych księstw. Możliwe, że do naszych czasów nie zachowały się źródła poświadczające ich majątki w księstwie Bernarda bądź też przyłączyli się, gdyż ich suweren nie brał udziału w kampanii. Mogło to dotyczyć niektórych rycerzy z księstwa nyskiego, podlegającego władzy biskupa wrocławskiego.

O samych działaniach rycerzy opolskich podczas kampanii z 1414 r. brak informacji. Aktywność wojskowa została przerwana 7 października wraz z podpisaniem rozejmu²⁰. Natomiast dla wojska księcia niemodlińskiego wojna zakończyła się wcześniej. 24 września Piast ten przebywał w Niemodlinie, gdzie wystawił

---

¹⁶ Szylan Strzała, Mikołaj z Łagowa, Albrecht Kiczka, Zbigniew Strzała, Piotr Temchyn z Borzogniewu, Miczek Strzała, Gumprecht i Długomił, Henryk Dornheim, Paszek z Bierawy, Stefan Strzała z Obrowca, Szczepan Strzała z Rokicia, Mikołaj Strzała z Zdzeszowic, Otton Prószkowski, Miczek Strzała z Kochcic, Franczek z Ligoty, Paszek Granowski, Piotr Hartung, Belik z Olesna, Truxa zwany Naskop, Hans Stosz z Tworaczkowa, Jerzy Dreske z Magnuszowic, Poczolk, Mikołaj Schaffer z Nowej Wsi, Janek z Bierawy, Mikołaj z Kochcic, Miczek von der Heyde, Szymek z Radawia, Fromold Stercz, Mikołaj z Bogacicy, Przeclaw ze Strzelina na Kuschmalz, Szczepan Strzała z Grzędzina, Henryk Przechod, Hincza Haugwitz, Hans Haugwicz, Mikołaj z Reńskiej Wsi, Ludwik Świętopelk z Gorzowa, Mikołaj Dreske, Janek Strzała, Fryderyk Schof.

¹⁷ Piotr Hartung, Poczolk, Ludwik Świętopelk z Gorzowa.

¹⁸ M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 192, 219, 303–304, 307, 324.

¹⁹ *Ibidem*, s. 192.

²⁰ M. Biskup, *Wojny...*, s. 111–112.

dokument. Świadcami byli m.in. Szyłan Strzała, starosta niemodliński, oraz Henryk Dornheim, książęcy pisarz²¹. Dlaczego książę i jego rycerze wcześniej wrócili do swoich ziem? Mogła być to samodzielna decyzja Bernarda (wymuszona niesubordynacją jego wojska?) bądź też wspólnie uzgodniona z dowództwem polskim. Należy założyć, że swoista „dezercja” opolan raczej odbiłaby się w źródłach, np. w rocznikach Długosza. Wobec milczenia źródeł bardziej prawdopodobna wydaje się druga opcja. Decyzja o zwolnieniu części oddziałów z dalszych zmagania mogła być podyktowana złymi warunkami aprowizacyjnymi podczas walki. Byłby to bezpośredni efekt krzyżackiej taktyki spalonej ziemi. Opolanie opuścili teatr działań wojennych podczas oblężenia Brodnicy²².

Dla rycerzy opolskich jednym z efektów wyprawy z 1414 r. były gruntowne przetasowania w hierarchii urzędniczej. Ich przyczyny nie są znane i – na ile pozwala materiał źródłowy – nie ma analogii w innych okresach rządów księcia Bernarda. Zmiany dotyczyły uczestników wyprawy. Starostwo niemodlińskie utracił Mikołaj z Łagowa na rzecz Szyłana Strzały, a po kilku miesiącach urząd przejął Henryk Dornheim, wcześniej pisarz nadworny. Nie jest pewne, kto dzierżył w okresie wojny głodowej stanowisko starosty strzeleckiego (w 1407 r. był to Stefan Strzała, ale na liście wypowiednim nie został określony jako starosta). Natomiast po jej zakończeniu starostą został Piotr Temchyn. Generalnie, wszyscy urzędnicy lokalni, którzy brali udział w wojnie, wkrótce po jej zakończeniu stracili swoje stanowiska, które objęli inni uczestnicy wyprawy²³.

*

Listy wypowiednie książąt i rycerzy śląskich zostały wysłane w połowie lipca. Do Malborka dotarły 19 lipca²⁴ i ich wykaz został wpisany do rejestru kancelarii wielkiego mistrza (dawna sygnatura

²¹ AP Wrocław, Rep. 72, nr 10. Autor katalogu, Roman Stelmach, błędnie rozwinął datę jako 2 października, zob. R. Stelmach, *Katalog średniowiecznych dokumentów przechowywanych w Archiwum Państwowym we Wrocławiu*, Wrocław-Racibórz 2014, nr 7074.

²² Ostatni list wystawiony przez Bernarda, wraz z innymi książętami śląskimi, nosi datę 19 września, zob. RHG, Bd. 1, nr 2138.

²³ M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 397.

²⁴ *Desse nochgescreben haben entsagen. Der briffe komen ken Marienburg am donnerstage vor Marie Magdalene im XIII^{III} und XIII^{II}de jare*, zob. GSPK, XX. HA, OBA, nr 2111, s. 1. Te same zdanie zostało powtórzone przed pierwszym listem wystawionym przez księcia Konrada Białego (s. 8).

Reg. D, fol. 250r–262v). Obecnie strony z tego foliantu znajdują się w Ordensbriefarchiv i otrzymały nową paginację. Pierwszy list, wpisany do rejestru, został wystawiony przez księcia Konrada Kantenera i zawierał wykaz towarzyszących mu w wyprawie rycerzy, którzy wypowiedali zakonowi wojnę. Każdy z kolejnych rejestrowanych listów rozpoczyna się od słowa *item*. Z listów zarejestrowanych foliantu w oryginale przetrwał jeden, wystawiony i opieczętowany przez Tomczyka von Tannenfelda, marszałka księcia Konrada Białego, z wykazem kilkunastu poddanych książąt oleśnickich deklarujących wojnę z krzyżakami²⁵. Dzięki niemu można porównać, na ile różnił się wpis do wielkomistrzowskiego rejestru od pełnego źródła. Można mianowicie dostrzec, że wiele nazw podczas odpisywania zostało zniekształconych. Z istotniejszych zmian należy wymienić następujące: Byrichen na Berichen, Kimczenstat na Cunczenstat, Seyfersdorff na Syfordsdorff. Podobne błędy dotknęły zapewne opolską część zarejestrowanych listów. Na pewno krzyżacki pisarz raz pomylił miejsce na liście, wpisując Ottona z Prószkowa pomiędzy Mikołaja Strzałę z Zdieszowic a Strzałę z Czarnocina, z których jeden został określony jako *sin bruder*.

Aneks źródłowy

19 lipca 1414

Rejestr listów wypowiednich rycerzy księcia opolskiego Bernarda do wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego Michała Kuchmeistera.

Or: GSPK, XX. HA, OBA, nr 2111, s. 1, 11–13, 17–18, pap. niem., 298 × 215 mm. Obecnie składa się z 12 kart, brakuje karty 255.

Reg.: RHG, Bd. 1, nr 2111.

Uw.: edycja na podstawie: J. Schultze, *Richtlinien für die äußere Textgestaltung bei Herausgabe von Quellen zur neueren deutschen Geschichte*, „Blätter für deutsche Landesgeschichte” 1962, Bd. 98, s. 1–11. *W nawiasach kwadratowych zaznaczam początek strony. Nazwy miejscowości przedstawiam w polskiej formie, jeśli była wówczas używana, bądź też pozostawiałem nazwy niemieckie, jeśli*

²⁵ GSPK, XX HA, OBA, nr 2112 = RHD, Bd. 1, nr 2112.

nie było odpowiednika polskiego. Imiona tłumaczą na język polski z wyjątkiem zdrobnień. Dla przykładu formę „Johannes” tłumaczą na polskie imię „Jan”, a „Hans” zostawiam w tej postaci, ponieważ jest dość prawdopodobne, że przez różne warianty tego imienia chciano odróżnić od siebie osoby pochodzące z tej samej rodziny.

[s. 1] *Desse nochgescreben haben entsagen. Der briffe komen ken Marienburg am donnerstage vor Marie Magdalene im XIII^C und XIII^{den} jare.*

[s. 11] *Item herczog Bernhards von Opil etc. hofegesinde Schelhem Strol rittir²⁶, Nickel von Logow von Grisaw rittir²⁷, Albrecht Kiczke rittir²⁸, Sbignewe Strol rittir²⁹, Petir Themchin von Borgene czu Crapicz³⁰, Miczke Strol Puchow genant von Wissecka³¹,*

²⁶ Szylan Strzała, pasowany rycerz pochodzący z szeroko rozrodzonego rodu Strzałów, reprezentujący ich otmecką gałąź. Był w otoczeniu księcia w okresie 1404–1439, po wyprawie do Prus otrzymał starostwo niemodlińskie, zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 306–307.

²⁷ Mikołaj Łagowski z Gryzowa, pasowany rycerz, którego rodzina pochodziła z Łagowa, koło Zielonej Góry, Łagowscy od końca XIV w. byli aktywni w księstwie niemodlińskim. W 1410 r. uczestniczył, wraz z Czenkiem Borschnitzem, w wielkiej wojnie po stronie krzyżackiej, jako dowódca rot, składającej się ze 120 ludzi; przed wojną głodową odnotowany jako starosta niemodliński (z tym tytułem wysłał osobny list, zob. przyp. 229), po powrocie z Prus stracił urząd na rzecz Szyłana Strzały, do 1425 r. występował jako świadek na dyplomach księcia Bernarda, zob. *ibidem*, s. 218–219.

²⁸ Albrecht Kiczka, pasowany rycerz, którego rodzina wywodziła się z okręgu toszeckiego, świadek dyplomów księcia niemodlińskiego dopiero po wyprawie pruskiej, aktywny do 1431 r., zob. *ibidem*, s. 182–183.

²⁹ Zbigniew Strzała, pasowany rycerz, z rodu Strzałów (zob. przyp. 26), reprezentujący ich rokicką gałąź, co najmniej od 1411 r. należał do otoczenia księcia Bernarda, w 1434 r. reprezentował, wraz ze Pełką ze Skorkowa, księcia podczas spotkania ze stroną polską w Będzinie, zob. *ibidem*, s. 307.

³⁰ Piotr Temchin z Borzygniewu na Krapkowicach, przedstawiciel rodu Seidlitzów, był wójtem krapkowickim, aktywny od końca XIV w., tuż przed wojną głodową odnotowany kilkakrotnie jako wódarz subkowski z ramienia Jana Kropidły, księcia opolskiego i biskupa kujawskiego. Po powrocie z Prus otrzymał starostwo strzeleckie, w 1418 r., po śmierci księżnej Ofki, został starostą głogóweckim, odnotowywany w źródłach do 1423 r., zob. *ibidem*, s. 322–324.

³¹ Miczek Strzała zwany Puchow z Wysokiej, rycerz, z rodu Strzałów (zob. przyp. 26), reprezentujący prawdopodobnie ich rokicką gałąź (możliwe, że brat Zbigniewa, trzeci z synów Mikołaja Strzały z Rokicia), po wyprawie dwukrotnie wymieniony na dokumentach z początku lat 30. XV w., zob. *ibidem*, s. 307–308.

*Pelke von Storkow marschalk*³², *Gimprech Długumyl*³³, *Nicolay von Zeschwicz*³⁴, *Henrich Dornheim*³⁵, *Paschke von der Berow Gafrenig genand*³⁶, *Petir Berow sin bruder*³⁷, *Steffke Strol von Obrowicz*³⁸, *Czepan Strol von Robicz*³⁹, *Nicolay Strol von Dzeschowicz*⁴⁰, *Otto Proske*⁴¹, *Strol von Czarnesen sin brudir*⁴²,

³² Pelka ze Skorkowa, marszałek książęcy, rycerz pochodzący z osady Skorków koło Olesna, pieczętował się herbem zwanym w nowożytności Koschembar, który w Koronie mógł być utożsamiany z Doliwą. Od 1410 r. pojawiał się na dyplomach księcia Bernarda, od 1412 r. był marszałkiem, wydaje się, że pełnił ten urząd aż do swojej śmierci, zniknął ze źródeł pod koniec lat 30. XV w., zob. *ibidem*, s. 284–286.

³³ Gumprecht Długomił, wydaje się, że chodzi tu o dwóch rycerzy, braci. Długomił z Bierawy był w 1400 r. starostą strzeleckim. Braci stale wymieniano na listach świadków dokumentów księcia niemodlińskiego Długomił z Bierawy zmarł po 1434 r., a jednym z opiekunów jego nieletnich dzieci został brat Gumprecht (w latach 1423–1437 starosta strzelecki), zob. *ibidem*, s. 130–132.

³⁴ Mikołaj z Zeschwitz, przedstawiciel rodziny Zeschwitzów (Tschischwitzów). Hanusz Zeschwitz to inny uczestnik wyprawy z 1414 r., Mikołaj nie pojawia się w dokumentach opolskich, rodzina była aktywna głównie w hrabstwie kłodzkim, zob. T. Jurek, *Obce rycerstwo na Śląsku do połowy XIV wieku*, Poznań 1996, s. 310–311. Jego wysoka pozycja wśród opolskich rycerzy może sugerować, że miał jakieś majątki na terenie księstwa rządzonego przez Bernarda.

³⁵ Henryk Dornheim, przedstawiciel rodziny Dornheimów, był od 1406 r. pisarzem księcia Bernarda, około rok po wojnie głodowej otrzymał urząd starosty niemodlińskiego, który dzierżył co najmniej do 1427 r., zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 134–136.

³⁶ Paszek z Bierawy zwany Gafrenig. Właściciele Bierawy używali najprawdopodobniej herbu Długomił (zob. przyp. 33). Paszek Gawronek powrócił z wojny i działał w księstwie opolskim. W źródłach widoczny do 1437 r., zob. *ibidem*, s. 102–103.

³⁷ Piotr z Bierawy, brat Paszka, krewny Jana, znany tylko z tego źródła, zob. *ibidem*, s. 102–103.

³⁸ Stefan Strzała z Obrowca, rycerz z rodu Strzałów (zob. przyp. 26), reprezentujący ich obrowiecką gałąź, w źródłach był notowany od 1407 r., od 1411 r. starosta, najprawdopodobniej strzelecki, po wojnie głodowej utracił ten urząd, ostatnia informacja o Stefanie pochodzi z 1419 r., zob. *ibidem*, s. 303.

³⁹ Szczepan Strzała z Rokicia, rycerz z rodu Strzałów (zob. przyp. 26), reprezentujący ich rokicią gałąź, najmłodszy brat Zbigniewa z Ruda. Nie pojawił się później w źródłach, możliwe, że zginął podczas wyprawy, zob. *ibidem*, s. 308.

⁴⁰ Mikołaj Strzała z Zdzieszowic, rycerz z rodu Strzałów (zob. przyp. 26), reprezentujący ich zdzieszowicką gałąź, po raz pierwszy wspomniany w 1386 r., po wyprawie pruskiej widoczny w źródłach opolskich do 1444 r., zob. *ibidem*, s. 301.

⁴¹ Otton Prószkowski, przedstawiciel rodziny Prószkowskich, od 1407 r. pojawiał się na dyplomach księcia Bernarda, aktywny aż do 1434 r. Wiadomo, że jego brat Adam nie wyruszył na wojnę przeciwko zakonowi, zob. *ibidem*, s. 301.

⁴² Strzała z Czarnocina, rycerz z rodu Strzałów (zob. przyp. 26), reprezentujący ich zdzieszowicką gałąź, brat Mikołaja, znany tylko z listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 301.

*Micze Strol von Ochczicz*⁴³, *Petresch Opala Jeregnofsky genant*⁴⁴, *Bernhard Swns genant*⁴⁵, *Nickil Reibnicz*⁴⁶, *Segemund Naschwicz*⁴⁷, *Heincze Reideburg*⁴⁸, *Colmos Bersla*⁴⁹, *Pechnig von Lembilsdorff*⁵⁰, *Bisschofschoym von Meischwicz*⁵¹, *Franczko von der Elgoth*⁵²,

⁴³ Miczek Strzał z Kochcic, rycerz z rodu Strzałów (zob. przyp. 26), w źródłach notowany do 1422 r., zob. *ibidem*, s. 308.

⁴⁴ Piotr (Pietrasz) Opala Jarogniewski h. Opala (Szaszor), z Jarogniewic w powiecie kościańskim w Wielkopolsce, syn Jana (Janusza), brat Jarosława, Wincentego, Wojciecha, Pawła, Marcina, Jerzego, Jana i Michała, w wielkopolskich źródłach notowany w latach 1415–1425, zm. przed 1427. Był związany z biskupem wrocławskim Janem zwanym Kropidło, bratem księcia Bernarda. W 1406 r. był świadkiem na jego dokumencie, zob. AGAD, Zbiór dokumentów pergaminowych, nr 6557. Biogram Piotra, zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 254.

Chciałbym podziękować Panu Profesorowi Sobiesławowi Szybkowskiemu za pomoc w identyfikacji Piotra Opali.

⁴⁵ Bernard ze Zwozu, rycerz pochodzący z osady Zwóz koło Lublińca, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 343–345.

⁴⁶ Mikołaj Reibnicz, rycerz z rodziny Reibnitzów wywodzącej się z księstwa świdnicko-jaworskiego, nienotowany w źródłach opolskich, jednakże w czasie wielkiej wojny 1409–1411 był zaciężnym w rocie Czenka Borschnitza i Mikołaja Łagowskiego (*Das Soldbuch...*, Bd. 2, s. 242), do której należeli rycerze opolscy. To sugeruje, iż Mikołaj miał jakieś dobra na terenie ziem podległych władzy księcia Bernarda, z uwagi na jego całkowitą absencję w opolskich dyplomach trudno przedstawić jego dalsze losy.

⁴⁷ Zygmunt Naschwitz, rycerz z rodziny Naschwitzów wywodzącej się z księstwa świdnicko-jaworskiego (T. Jurek, *Obce rycerstwo...*, s. 323), nie był świadkiem opolskich dyplomów, nie są znane przyczyny, dla których udał się na wojnę głodową w oddziale księcia Bernarda.

⁴⁸ Hincza Reideburg, rycerz z rodziny Reideburgów wywodzącej się z księstwa świdnicko-jaworskiego, nienotowany w opolskim materiale źródłowym. Możliwe, że był identyczny z zaciężnym krzyżackim z rotty Hansa Pogorzeli, biorącym udział w wielkiej wojnie, zob. *Das Soldbuch...*, Bd. 2, s. 248–249. Niewykluczone, że był tożsamy z Heinzem Reydeburgiem, odnotowanym 1406 r., zob. *Landbuch księstw świdnickiego i jaworskiego*, t. 3, wyd. T. Jurek, Poznań 2007, nr 1677.

⁴⁹ Colmas Bersla, być może przedstawiciel rodziny Kolmasów (zob. przyp. 233), znany tylko z tego źródła, zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 116.

⁵⁰ Piechnik z Łambinowic, rycerz z rodu Czambor. Łambinowiczy działali na terenie ziem księcia Bernarda, ale nie jest znany Piechnik, zob. *ibidem*, s. 122–123 (tu błędnie łączony z Jakuszem).

⁵¹ Bischofsheim z Meischwitz, bezimienny rycerz z rodziny Bischofsheimów pieczętującej się herbem: w polu dzielonym przez srebrny skos, górne czarne, dolne czerwone. W księstwie opolskim rodzina widoczna w źródłach od drugiej połowy XIV w., nikt jednak nie pisał się „z Meischwitz”, zob. *ibidem*, s. 104.

⁵² Franczek z Ligoty, rycerz posiadający dobra w okręgu strzeleckim, po wojnie aktywny aż do 1445 r., zob. *ibidem*, s. 145.

*Micolay von Lobeschow*⁵³, *Grunow von Landisberg*⁵⁴, *Ditterich von der Sucha*⁵⁵, *Ditterich von Posnowicz*⁵⁶, *Paschko Granofsky*⁵⁷, *Andris Granofsky sin Bruder von Granow*⁵⁸, *Heynrich Bisschoffwerder*⁵⁹, *Petir Harthung*⁶⁰ und *Miczke Wipper*⁶¹ mit alle ir gesellin der mern,

⁵³ Mikołaj z Lubieszowa, rycerz pochodzący z okręgu kozielskiego, na początku XV w., jako członek oddziału księcia Bolka IV, obłożony kłatwą kościelną za napad na wieś kapituły wrocławskiej, zob. *Acta summorum pontificum res gestas bohemicas aevi praehussitici et hussitici illustrantia*, p. 1, ed. J. Eršil, Praha 1980, nr 268. Trudno stwierdzić, dlaczego udał się na wojnę głodową w oddziale księcia Bernarda, a nie księcia Konrada oleśnicko-kozielskiego. Wiadomo, że w 1441 r. jego krewny, Jarosław z Lubieszowa, posiadał sołectwo w Raclawicach leżących w okręgu glogóweckim, zob. Biblioteka Kapituła we Wrocławiu, sygn. XIII c 8 F, *Vrbarium der Ober Glogawischen herrschafft*, nr 28.

⁵⁴ Grunow z Gorzowa, prawdopodobnie przedstawiciel rodziny Gorzowskich (Landsbergów), która pieczętowała się herbem Czaczke (Tschatschke): krzyż podwójny z dolnym lewym ramieniem złamanym ku podstawie. Sam Grunow znany tylko z tego źródła, zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 153.

⁵⁵ Dytryk z Suchej, rycerz pochodzący z osady położonej w okręgu strzeleckim, na Górnym Śląsku pozostali jego bracia Mikołaj i Piotr z Suchej, Dytryk jest znany tylko z listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 310.

⁵⁶ Dytryk z Poznowic, rycerz pochodzący z osady położonej w okręgu strzeleckim, na Górnym Śląsku pozostali jego bracia Jeszko i Marcin z Poznowic, Dytryk jest znany tylko z listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 259–260.

⁵⁷ Paszek Granowski, rycerz pochodzący z dzisiejszych Gronowic koło Olesna. Granowiccy pieczętowali się herbem podobnym do polskiego herbu Ostoja, zob. J. Sperka, *Otoczenie Władysława Opolczyka w latach 1370–1401. Studium o elicie władzy w relacjach z monarchą*, Katowice 2006, s. 192–194. Jako świadek dyplomów księcia Bernarda widoczny do 1449 r., w następnym roku reprezentował księcia Mikołaja I, gwarantując uznanie wyroku rozjemczego pomiędzy wspomnianym Piastem a Hynkiem Kruszyną i Janem Zwolem, do dyplomu została przywieszona jego pieczęć, obecnie nieczytelna (Archiwum Archidiecezjalne we Wrocławiu, 6 I 1450), ale na pewno nie przedstawiała godła zbliżonego do Ostoi.

⁵⁸ Andrzej Granowski, brat Paszka, znany tylko z tego źródła, zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 156.

⁵⁹ Henryk Bischofswerder, przedstawiciel rodziny Bischofswerderów. Zygfryd Bischofswerder uczestniczył po stronie krzyżackiej w wielkiej wojnie 1409–1411, w 1411 r. reprezentował biskupa wrocławskiego, niewykluczone, że Henryk w 1414 r. dołączył do oddziału księcia niemodlińskiego (księstwo nyskie sąsiadowało z okręgiem niemodlińskim), ponieważ własnego oddziału nie wysłał biskup wrocławski, zob. *Das Soldbuch...*, Bd. 2, s. 30–31.

⁶⁰ Piotr Hartung, rycerz ten pojawił się tylko raz jako świadek na dyplomie księcia Bernarda w 1406 r., trudno wobec tego stwierdzić, czy zginął podczas wyprawy, czy też po prostu po 1414 r. nie angażował się w działalność publiczną, zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 254.

⁶¹ Miczek Wippler, przedstawiciel rodziny Wipplerów, widocznej w opolskich źródłach od końca XIV w., sam Miczek jest znany tylko z tego źródła, zob. *ibidem*, s. 334–335.

*Ymbram von Grodisken*⁶², *Michel Okrischa*⁶³, *Venczencz von Ochmand*⁶⁴, *Machmy von Pozewilkewicz*⁶⁵, *Dirsla von Dambobke*⁶⁶, *Kossak von Kaldenborn*⁶⁷, *Zeghard von Lichin*⁶⁸, *Nickil Mlota*⁶⁹, *Segotha*⁷⁰, *Franczke Ungir*⁷¹, *Gertko von Dencz*⁷², *Dirscheg Pnepsky*⁷³, *Niclos von*

⁶² Imbram z Grodziska, rycerz pochodzący z okręgu strzeleckiego, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 155.

⁶³ Michał Okrisza, rycerz nieznanego pochodzenia, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 228.

⁶⁴ Wincenty z Ochmand, rycerz pochodzący z osady Ochmand, której nie potrafimy zidentyfikować, wraz ze Stankiem z Ochmand znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 245.

⁶⁵ Machmy z Podzielkowic, rycerz niepewnego pochodzenia, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 225. Najprawdopodobniej „Poze-wilkewicz” – to Podzielkowice, wymienione jako osada nieopodal Krapkowic, zob. J.E. Böhme, *Diplomatische Beyträge zur Untersuchung der Schlesischen Rechte und Geschichte*, Bd. 1, Th. 3, Berlin 1771, s. 124–125.

⁶⁶ Dzierśław z Dąbrówki, rycerz pochodzący z Dąbrówki leżącej w okręgu strzeleckim, bądź co bardziej prawdopodobne, przy trafnej identyfikacji Podzielkowic (zob. przyp. 65) z dzisiejszej Dąbrówki Górnej koło Krapkowic, wymienianej razem na dyplomie z 1393 r., zob. J.E. Böhme, *Diplomatische Beyträge...*, Bd. 1, Th. 3, s. 124–125 Jest znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 142.

⁶⁷ Kossak z Kaldenborn, rycerz pochodzący prawdopodobnie z okręgu świdnickiego (J. Pilnaček, *Rody...*, d. 1, Brno 1991, s. 256), nie był świadkiem polskich dyplomów. Być może był krewnym Jana Kaldeborna, biskupa pomocniczego chełmińskiego, a następnie wrocławskiego, wspieranego przez Jana Kropidłę, biskupa wrocławskiego, brata Bernarda, zob. P. Czapliński, *Tytułarny episkopat w Polsce średniowiecznej*, „Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego” 1916, t. 43, s. 110–114 (w opolskie pochodzenie Jana powątpiewa, najpewniej słusznie, K.R. Prokop, *Biskupi pomocniczy w diecezjach polskich w dobie przedtrydenckiej (2. poł. XIII – 1. poł. XVI w.)*, Kraków 2002, s. 235–238).

⁶⁸ Zyghard z Lichyni, rycerz piszący się z miasteczka Lichyni Nie potrafimy ustalić, co łączyło go z tą miejscowością, jest znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 345.

⁶⁹ Mikołaj Mlota, rycerz wymieniony jedynie w tym liście wypowiednim, zob. *ibidem*, s. 231.

⁷⁰ Żegota, rycerz wymieniony jedynie w tym liście wypowiednim, zob. *ibidem*, s. 346.

⁷¹ Franczek Ungir, rycerz pochodzący prawdopodobnie z Węgier, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 145.

⁷² Gertko z Dencz, rycerz, którego pochodzenie jest niepewne, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 150.

⁷³ Dzierżek Pniewski, rycerz pochodzący z Pniewa bądź innej miejscowości o podobnej nazwie, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 258.

*Lobin*⁷⁴, *Bealeg von Rosinberg*⁷⁵, *Barthuch von Wandry*⁷⁶, *Puschko von Czeczywa von Zkransky*⁷⁷, *Conrad von Birdzam*⁷⁸, *Hirsch von Radow*⁷⁹, *Truxa Nescop genant*⁸⁰, *Stanonir*⁸¹ und der *Eldeste Crziphozond von Uschicz*⁸², *Hannus Stosch von Twaroskow*⁸³, *Jorge Dreske von Magnuschawicz*⁸⁴, *Leuthko von der Steynaw*⁸⁵, *Pirchala von*

⁷⁴ Mikołaj z Lublińca, rycerz piszący się z miasta Lubliniec, zob. *ibidem*, s. 345, prawdopodobnie wójt tej miejscowości, gdyż Mikołaj, wójt Lublińca, wymieniony w dokumencie z okresu wojny głodowej, zob. AP we Wrocławiu, Rep. 107, nr 93 (94).

⁷⁵ Belik z Olesna, rycerz posiadający dobra w okręgu niemodlińskim, aktywny od końca XIV w., po wojnie głodowej powrócił na Górny Śląsk, gdzie zajmował się sprawami rodzinnymi, zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 83.

⁷⁶ Bartosz z Wędryni, rycerz pochodzący z Wędryni leżącej w okręgu oleskim, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 331.

⁷⁷ Paszek z Czeczowa i z Kranska, przedstawiciel rodu Tschetschauów, w okręgu oleskim posiadali wieś Kranski (prawdopodobnie dzisiejsze Skrońsko), znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 127–128.

⁷⁸ Konrad z Bierdzan, rycerz pochodzący z okręgu oleskiego, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 103.

⁷⁹ Hirsz z Radawia, rycerz pochodzący z Radawia leżącego w okręgu oleskim. Radawscy, zwani w późniejszym okresie Salawami, pieczętowali się herbem Awdaniec. Hirsz znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 271–272.

⁸⁰ Truxa zwany Naskop, prawdopodobnie tożsamy z Jaksą zwanym Neskop, świadkiem na dyplomie księżnej Ofki głogóweckiej z 1415 r., zob. *ibidem*, s. 243.

⁸¹ Stanimir Krzywosąd z Uszyc, rycerz pochodzący z Uszyc leżących w okręgu oleskim, jeden z pięciu przedstawicieli rodziny Krzywosądów, którzy brali udział w wyprawie do Prus w 1414 r. Stanimir znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 200.

⁸² Krzywosąd Starszy z Uszyc, rycerz pochodzący z Uszyc leżących w okręgu oleskim, jeden z pięciu przedstawicieli Krzywosądów, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 200.

⁸³ Hans Stosz z Tworaczkowa, przedstawiciel rodziny Stoszków, piszący się z zaginionej obecnie wsi w okręgu niemodlińskim, Jan znany ze źródeł opolskich od 1407 r., brał udział w wojnie 1409–1411 jako zaciężny krzyżacki, był członkiem rotty Czenka Borschnitza i Mikołaja Łagowskiego (*Das Soldbuch...*, Bd. 2, s. 316), do której należeli rycerze opolscy, ostatni raz odnotowany w 1439 r., zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 291–292.

⁸⁴ Jerzy Dreske z Magnuszowic, rycerz z rodziny Dreske, dzierżącej majątki w okręgu niemodlińskim, po wojnie głodowej Jerzy należał do otoczenia księcia Bolka IV, pod koniec życia tego Piasta dzierżył urząd starosty opolskiego, po śmierci Bolka wrócił na dwór Bernarda i pełnił funkcję starosty niemodlińskiego, zob. *ibidem*, s. 136–139.

⁸⁵ Leuthko ze Ścinawy, prawdopodobnie wójt Ścinawy (dzisiejsza Ścinawa Mała), położonej w okręgu niemodlińskim, znany tylko z tego listu wypowiedniego. W 1439 r. wójtem Ścinawy był Hans, który pieczętował się herbem: księżyc w pas barkiem ku podstawie z wbitymi w niego trzema mieczami, zob. AP w Opolu, Akta miasta Nysy, nr 192. Takim herbem posługiwali się Warłowscy z okręgu lublinieckiego, zob. J. Pilnaček, *Rody starého Slezska*, d. 4, Brno 1991, s. 1317–1318.

*Dobrodzen*⁸⁶, *Miczke von Dobrodzen*⁸⁷, *Heinrich Czeplizce*⁸⁸, *Janusch Koblina*⁸⁹, *Hannus Meyln*⁹⁰, *Strzuzidil*⁹¹ und *Kiwesch von Rawdin*⁹², *Poczolk*⁹³ und *der Junge Thurczky*⁹⁴, *Mycolay von Codlubicz*⁹⁵, *Petrasch von Wodo cochemeister*⁹⁶, *Mike von Streliz Schenke*⁹⁷, *Mikolasch von Newindorffe Schaffer*⁹⁸, *Conrad von Falkenberg*⁹⁹, *Hannus*

⁸⁶ Pierzchała z Dobrodzienia, rycerz piszący się z miasta Dobrodzień, trudno powiedzieć, co łączyło go z tą miejscowością, podobnie jak innego uczestnika wyprawy Miczka z Dobrodzienia. Pierzchała jest znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 134.

⁸⁷ Miczek z Dobrodzienia, rycerz piszący się z miasta Dobrodzień, podobnie jak Pierzchała (zob. przyp. 86), znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 134.

⁸⁸ Henryk Czeplizce, rycerz pochodzący prawdopodobnie z dzisiejszych Ciepeliowic w okręgu niemodlińskim. Znany jest tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 237.

⁸⁹ Janusz Kobylna, rycerz pochodzący z okręgu oleskiego, na wyprawę wyruszył wraz z Pakuszem i Hinczą Młodszym z Kobylna, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 189.

⁹⁰ Hans „Meyln”, rycerz wymieniony jedynie w tym liście wypowiednim, zob. *ibidem*, s. 173.

⁹¹ Strzuzidil z Rudy, rycerz piszący się z Rudy, ale trudno stwierdzić której, znany jest tylko z tego listu wypowiedniego.

⁹² Kiwesz z Rudy, rycerz piszący się z Rudy (zob. przyp. 91), znany jest tylko z tego listu wypowiedniego.

⁹³ Poczolk, najprawdopodobniej tożsamy z Imbramem Poczolkiem, świadkiem dyplomów księcia Bernarda od 1407 r. Poczolków, z którego się pisał, leżał w okręgu oleskim. Jego krewnymi byli zapewne dwaj inni uczestnicy kampanii z 1414 r., Młody Turski i Tomasz z Poczolkowa. Znika ze źródeł po wojnie głodowej, możliwe że zginął podczas tej wyprawy, zob. *ibidem*, s. 169.

⁹⁴ Młody Turski, wymieniony razem z Poczolkiem, pisał się prawdopodobnie z Turzy w okręgu oleskim, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 169.

⁹⁵ Mikołaj z Kadlubca, rycerz pochodzący z okręgu strzeleckiego, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 179.

⁹⁶ Piotr z „Wodo”, kuchmistrz książy, być może pochodził ze wsi Wałda koło Kluczborka, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 339.

⁹⁷ Mikołaj Schenk ze Strzelec, przedstawiciel rodziny Schenków, znany tylko z tego listu wypowiedniego, trudno wskazać, co łączyło go z miastem Strzelce, zob. *ibidem*, s. 277–278.

⁹⁸ Mikołaj Schaffer z Nowej Wsi, pisarz księcia Bolka IV, wywodzący się z patrycjatu opolskiego, właściciel Nowej Wsi w okręgu opolskim, znany źródłem do 1434 r., zob. *ibidem*, s. 276.

⁹⁹ Konrad z Niemodlina, rycerz piszący się z miasta Niemodlin, bądź też należący do rodziny Falkenbergów, znany tylko z tego listu wypowiedniego, możliwe, że był spokrewniony z innym uczestnikiem wyprawy Jakuszem, zob. *ibidem*, s. 144.

*Baran*¹⁰⁰, *Nickel Swenkfeld*¹⁰¹, *Janko von Crapicz*¹⁰², *Hannus Meysnerdorff*¹⁰³, *Niczko von Glosicz*¹⁰⁴, *Pascheka von Opuł*¹⁰⁵, *Janko von Beraw*¹⁰⁶,

[s. 12] *Stenczlaw von der Olow*¹⁰⁷, *Hanus Czczywa*¹⁰⁸, *Paulig von Wirbna*¹⁰⁹, *Pich von Jeykowicz*¹¹⁰, *Gregor von Seyfridsdorff*¹¹¹, *Micolay Crapicz*¹¹², *Szymon von Wyast*¹¹³, *Floch von Cottelin*¹¹⁴, *Janusch von*

¹⁰⁰ Hans Baran, rycerz wymieniony jedynie w tym liście wypowiednim, zob. *ibidem*, s. 172.

¹⁰¹ Mikołaj Swenkfeld, rycerz pochodzący z rodziny Swenkfeldów, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 311.

¹⁰² Janko z Krapkowic, rycerz piszący się z miasta Krapkowice, na wyprawę udał się wraz z Mikołajem z Krapkowic. Trudno stwierdzić, co łączyło Jana z tą miejscowością, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 197.

¹⁰³ Hans „Meysnerdorff”, miejscowość Meysnerdorff nie została dotychczas zidentyfikowana, rycerz wymieniony jedynie w tym liście wypowiednim, zob. *ibidem*, s. 173.

¹⁰⁴ Mikołaj z „Glosicz”, rycerz nieznanego pochodzenia, znany tylko z tego listu wypowiedniego.

¹⁰⁵ Paszek z Opoła, rycerz piszący się z miasta Opole, trudno stwierdzić, co łączyło Paszka z tą miejscowością, znany jest tylko z tego listu wypowiedniego.

¹⁰⁶ Janek z Bierawy, krewny Paszka i Piotra z Bierawy, Jan otrzymał na Rusi wieś Zubrzę i działał głównie w tamtej prowincji, zob. *ibidem*, s. 102–103. O jego działalności na Rusi zob. J. Sperka, *Panowie z Zubrzy. Z dziejów szlachty ruskiej pochodzenia śląskiego w XV wieku*, „Княжа доба. Історія і культура” 2014, вип. 8, s. 343

¹⁰⁷ Stanisław z Olawy, przedstawiciel rodziny Olawskich, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 248.

¹⁰⁸ Hans Czczywa, Przedstawiciel rodu Tschetschauów (zob. przyp. 77), znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 127–128.

¹⁰⁹ Paweł z Wierzbia, rycerz pochodzący z okręgu lublinieckiego, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 251.

¹¹⁰ Pich z *Jeykowicz*, rycerz pochodzący z księstwa raciborskiego, znany tylko z tego listu wypowiedniego *ibidem*, s. 252.

¹¹¹ Grzegorz z Seyfridsdorfu, rycerz pochodzący z dzisiejszej osady Jaszów nieopodal Nysy albo Skarbiszowic w okręgu niemodlińskim, zapewne Krewny Hinczy Syfersdorfa, członka rotty Czenka Borschnitza i Mikołaja Łagowskiego (*Das Soldbuch...*, Bd. 2, s. 297), do której należeli rycerze opolscy, zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 403 (tu proponowany Jaszów).

¹¹² Mikołaj z Krapkowic, rycerz piszący się z miasta Krapkowice, tak jak inny uczestnik wyprawy, Jan, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 197.

¹¹³ Szymon z Ujazdu, sędzia dworski w Ujeździe, należącem do biskupa wrocławskiego, zob. *Registrum St. Wenceslai. Urkunden vorzüglich zur Geschichte Oberschlesiens nach einem Copialbuch Herzog Johans von Oppeln und Ratibor in auszügen mitgetheilt*, hrsg. v. W. Wattenbach, C. Grünhagen (*Codex Diplomaticus Silesiae*, Bd. 6), Breslau 1865 [dalej: CDS 6], nr 134.

¹¹⁴ Floch z Kotulina, rycerz z rodziny Kotulińskich, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 191.

*Gemylnicz*¹¹⁵, *Jorge von der Veste*¹¹⁶, *Andris Zankolo*¹¹⁷, *Plochta*¹¹⁸, *Pelko von Rasponau*¹¹⁹, *Thomas von Peczolk*¹²⁰, *Peczkechin von Sagen camermeister*¹²¹, *Janeg von Cunczic*¹²², *Wenczeg von Opuł*¹²³, *Bernhard von Lebendorff*¹²⁴, *Barthusch von Lawaschow*¹²⁵, *Stanimir von Lage-sznig*¹²⁶, *Jocusch von Falkenberg*¹²⁷, *Marquart von Torassin*¹²⁸, *Nico*

¹¹⁵ Janusz z Jemielnicy, rycerz piszący się z osady Jemielnica, która była wsią klasztorną, trudno stwierdzić, co łączyło go i innego uczestnika wyprawy, Macieja, z tą miejscowością. Znany tylko z tego listu wypowiedniego.

¹¹⁶ Jerzy z „Veste”. Miejscowości Veste nie potrafimy zidentyfikować, najpewniej nazwa ta oznacza fortalicjum (takie określenie występuje na dyplomie z 1412 r. opisujące gródek koło Woźnik jako „Walle oder Veste”), zob. CDS 6, nr 128. Jerzy znany jest tylko z tego listu wypowiedniego.

¹¹⁷ Andrzej „Zankolo”, rycerz wymieniony jedynie w tym liście wypowiednim, zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 81, być może należący do rodziny Czamborów z Sokolowa, zob. *ibidem*, s. 118–119.

¹¹⁸ Plochta, rycerz wymieniony jedynie w tym liście wypowiednim, zob. *ibidem*, s. 257.

¹¹⁹ Pełka z Rosponów, rycerz pochodzący z rodziny Rosponowskich, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 272–273.

¹²⁰ Tomasz z Poczolkowa, zapewne krewny Poczolka i Młodego Turskiego, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 169.

¹²¹ Paszek z „Sagen”, komornik piszący się prawdopodobnie z osady zwanej dziś Szczawin koło Strzelina, znany jest tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 251.

¹²² Janek z „Kunczicz”, rycerz nieznanego pochodzenia, znany tylko z tego listu wypowiedniego.

¹²³ Waclaw z Opoła, rycerz piszący się z miasta Opole, trudno stwierdzić, co łączyło Waclawa z tą miejscowością, znany tylko z tego listu wypowiedniego.

¹²⁴ Bernard z „Lebendorfu”, miejscowość Lebendorf nie została dotychczas zidentyfikowana, rycerz wymieniony jedynie w tym liście wypowiednim, zob. *ibidem*, s. 83.

¹²⁵ Bartosz z Łowoszowa, pochodził z okręgu oleskiego, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 225.

¹²⁶ Stanimir z Łagiewnik, pochodził z okręgu lublinieckiego. Na wyprawę udał się wraz Jeszkiem i Miczkiem. Stanimir znany jest tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 217.

¹²⁷ Jakusz z Falkenbergu, rycerz piszący się z miasta Niemodlin bądź też należący do rodziny Falkenbergów, Mikołaj znany jest tylko z tego listu wypowiedniego, możliwe że był spokrewniony z innym uczestnikiem wyprawy, Konradem, zob. *ibidem*, s. 144.

¹²⁸ Marquart z „Torassin”. Miejscowość Torassin nie została dotychczas zidentyfikowana. Rycerz wymieniony jedynie w tym liście wypowiednim, zob. *ibidem*, s. 227.

*von Sirakowicz*¹²⁹, *Nickel von Cohcicz*¹³⁰, *Mathis von Gemelnicz*¹³¹, *Moraw von Troppow*¹³², *Conrad Chochol von Girow*¹³³, *Janusch von der Zockrow*¹³⁴, *Petir von Lozymir*¹³⁵, *Cunczke von Haschlowicz*¹³⁶, *Maczko von Zedlicz*¹³⁷, *Niclos*¹³⁸ und *Lorenz Gebruder von Steyne*¹³⁹, *Heinrich von Bandin*¹⁴⁰, *Maczko von Bandin*¹⁴¹, *Nickel von der Polnischen Lane Culnig genant*¹⁴², *Henczke sin bruder*¹⁴³,

¹²⁹ Mikołaj z Sierakowie, pochodził z ziemi sońnicowickiej, rycerz wymieniony jedynie w tym liście wypowiednim, zob. *ibidem*, s. 282.

¹³⁰ Mikołaj z Kocheic, rycerz z rodziny Kocheickich. Wiadomo, że w 1427 r. wziął ślub, zob. *ibidem*, s. 232.

¹³¹ Maciej z Jemielnicy, rycerz piszący się tak jak Janusz z osady Jemielnica, która była wsią klasztorną. Trudno stwierdzić, co łączyło go z tą miejscowością, znany jest tylko z tego listu wypowiedniego.

¹³² Moraw z „Troppow”, rycerz nieznanego pochodzenia, znany tylko z tego listu wypowiedniego.

¹³³ Konrad Chochol z Gierowa, pochodził prawdopodobnie z Gierowa koło Grodkowa, znany tylko z tego listu wypowiedniego.

¹³⁴ Janusz z Sokolowa/Zakrzowa, rycerz pochodzący prawdopodobnie z rodu Czamborów z Sokolowa, ewentualnie doszło do zniekształcenia nazwy miejscowości i Janusz pisał się z Zakrzowa, w księstwie opolskim istniały dwie miejscowości o tej nazwie, zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 341. Janusz znany tylko z tego listu wypowiedniego

¹³⁵ Piotr z Lozmierza, rycerz pochodzący z rodziny Gaszowców rodu Czambor, w księstwie opolskim miał majątki w okręgu strzeleckim, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 147–148.

¹³⁶ Kuncze z Gaszowic, najprawdopodobniej krewny Piotra z Lozmierza, znany tylko z tego listu wypowiedniego.

¹³⁷ Maciej Zedlicz, rycerz pochodzący z rodziny Zedlitz, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 342.

¹³⁸ Mikołaj z Kamienia, prawdopodobnie przedstawiciel rodziny Kamieńców, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 179–181.

¹³⁹ Wawrzyniec z Kamienia, brat Mikołaja, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 179–181.

¹⁴⁰ Henryk z Będzina, rycerz piszący się z miasta Będzin, położonego w Królestwie Polskim (SHGK, cz. 1, s. 55–58), bądź Małobądzia (K. Nabiałek, *Nowe spojrzenie na początki Będzina. Przyczynek do polityki miejskiej Kazimierza Wielkiego*, „Średniowiecze Polskie i Powszechnie” 2016, t. 8 (12), s. 196–215), znany jest tylko z tego listu wypowiedniego.

¹⁴¹ Maciek z Będzina, krewny Henryka, znany jest tylko z tego listu wypowiedniego. Brak o nim informacji w SHGK, cz. 1, s. 55–58.

¹⁴² Mikołaj z Polskiego Łanu zwany Kulnik, rycerz pochodzący z okręgu strzeleckiego, brat Hinczy, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 233.

¹⁴³ Hincza, brat Mikołaja z Polskiego Łanu, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 233.

*Clich von Zalisscha*¹⁴⁴, *Marczin von Lichina*¹⁴⁵, *Janusch von der Lesnicz*¹⁴⁶, *Warztg von der Dolna*¹⁴⁷, *Withon von Chochil*¹⁴⁸, *Sten-sla von Zandowicz*¹⁴⁹, *Gregor von Stanischin*¹⁵⁰, *Packusch von Kebilno*¹⁵¹, *Hencze der Junge, sin bruder*¹⁵², *Otto von Slawentitz*¹⁵³, *Henczig von Dambrowa*¹⁵⁴, *Miczko von Heinrichsdorff*¹⁵⁵, *Cunczke von Plesnicz*¹⁵⁶ und *Mertin sin bruder*¹⁵⁷, *Packusch von der Zyraw*¹⁵⁸, *Tomike von Kochenczyn*¹⁵⁹, *Andris von Zembowicz*¹⁶⁰,

¹⁴⁴ Klich z Zalesia, rycerz pochodzący z okręgu strzeleckiego, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 188.

¹⁴⁵ Marcin z Lichina, rycerz piszący się z miasteczka Lichyni, podobnie jak w przypadku Zygharda (przyp. 68) trudno stwierdzić, co łączyło go z tą miejscowością. Marcin jest znany tylko z tego listu wypowiedniego.

¹⁴⁶ Janusz z Leśnicy, rycerz piszący się z miasteczka Leśnica, trudno stwierdzić, co łączyło go z tą miejscowością, jej wójtem w tym czasie był najpewniej Paszek z Bierawy. Janusz jest znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 102–103.

¹⁴⁷ „Warztg” z Dolnej, rycerz pochodzący z okręgu strzeleckiego, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 134.

¹⁴⁸ Witoń z „Chochil”, rycerz spokrewniony być może z Konradem Chocholem, nie można też wykluczyć, że „Chochil” to Chechło w okręgu strzeleckim, od końca XIV w. należące do Strzałów, zob. *ibidem*, s. 298.

¹⁴⁹ Stanisław z Żędowic, prawdopodobnie władarz Żędowic leżących w okręgu strzeleckim, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 289.

¹⁵⁰ Grzegorz ze Staniszcza, rycerz pochodzący z okręgu strzeleckiego, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 290.

¹⁵¹ Pakusz z Kobylna, rycerz pochodzący z okręgu oleskiego, na wyprawę wyruszył wraz z Januszem i Hinczą Młodszym z Kobylna, zob. *ibidem*, s. 189.

¹⁵² Hincza Młodszy, brat Pakusza z Kobylna, zob. *ibidem*, s. 189.

¹⁵³ Otton ze Sławęcic, rycerz piszący się ze Sławęcic, miejscowości będącej centrum ziemi sławęcickiej, nie wiadomo, czy pełnił tam urząd, czy też był właścicielem tej miejscowości, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 287.

¹⁵⁴ Hincza z Dąbrowy, rycerz pochodzący z księstwa opolskiego (z uwagi na istnienie kilku osad o nazwie Dąbrowa trudno wskazać, z której pisał się Hincza), znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 169.

¹⁵⁵ Miczko z Heinrichsdorf, rycerz pochodzący z okręgu strzeleckiego, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 230.

¹⁵⁶ Kuncze z Pleśnicy, rycerz pochodzący z okręgu niemodlińskiego, brat Marcina, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 256.

¹⁵⁷ Marcin z Pleśnicy, rycerz pochodzący z okręgu niemodlińskiego, brat Kunczego, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 256.

¹⁵⁸ Pakusz z Żyrowy, rycerz pochodzący z rodziny Żyrowskich, na wyprawę wyruszyli także dwaj inni Żyrowscy (zob. niżej) Pakusz jest znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 348.

¹⁵⁹ Tomek z Koszęcina, rycerz pochodzący z okręgu lublinieckiego, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 326.

¹⁶⁰ Andrzej z Zębowic, rycerz pochodzący z okręgu oleskiego, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 343.

*Jeschko von Logessing*¹⁶¹, *Micolasch von Petrisdorff*¹⁶², *Miczig von der Heyde*¹⁶³, *Stanko von Ochmand*¹⁶⁴, *Wenczko von dem Nackel*¹⁶⁵ mit alle unsern dynern und helffern die wir mit uns haben die sich ouch ir eren bewart habin wellen ken euch und alle euwern helffern. Item her Wyschke Wyppler rittir von Paulowicz¹⁶⁶, Paschka von z Kalandir¹⁶⁷, Stanke von Hertwuchsdorf¹⁶⁸, Puschka von Bazonowicz mit myme gesinde¹⁶⁹, Hencze von Aldir Grotke¹⁷⁰, Schymko von Radow mit synir rotten¹⁷¹, Fromold Stercz¹⁷², Jan Grenofsky¹⁷³, Pecz Strol

¹⁶¹ Jeszko z Łagiewnik, pochodził z okręgu lublinieckiego, na wyprawę udał się wraz Stanimirem i Miczkiem. Jeszko jest znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 217.

¹⁶² Mikołaj z Petirsdorfu, rycerz pochodzący z okręgu niemodlińskiego, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 235.

¹⁶³ Miczek von der Heyde, rycerz pochodzący z rodziny Heydów, być może tożsamy z Mikołajem von der Heydą widocznym w dokumentach nyskich w okresie 1403–1416, zob. *Regesty dokumentów przechowywanych na Górnym Śląsku*, t. 2 (1401–1450), red. A. Barciak, K. Müller, Opawa–Opole–Katowice 2011, nr 14, 26, 78, 144, 165, 186, 187, 198.

¹⁶⁴ Stanko z „Ochmand”, rycerz pochodzący z osady „Ochmand”, której nie potrafimy zidentyfikować, wraz z Wincentym z „Ochmand” znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 245

¹⁶⁵ Wanczko z Nakła, rycerz pochodzący z okręgu opolskiego, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 239–240.

¹⁶⁶ Wyszek Wippler z Pawłowic, pasowany rycerz z rodziny Wipplerów (zob. przyp. 61), pochodził z okręgu oleskiego, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 335.

¹⁶⁷ Wyszek Paszek z „Kalandir”, miejscowość „Kalandir” nie została dotychczas zidentyfikowana, rycerz wymieniony jedynie w tym liście wypowiednim.

¹⁶⁸ Stanek z „Hertwuchsdorf”, miejscowość „Hertwuchsdorf” nie została dotychczas zidentyfikowana, rycerz wymieniony jedynie w tym liście wypowiednim.

¹⁶⁹ Paszek z „Bazonowicz”, miejscowość „Bazonowicz” nie została dotychczas zidentyfikowana, rycerz wymieniony jedynie w tym liście wypowiednim.

¹⁷⁰ Hincza ze Starego Grodkowa, rycerz pochodzący być może z rodu Besów (zob. przyp. 190), wiadomo, że w późniejszym czasie miejscowość ta była własnością Przybka Besa. Hincza znany tylko z listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 100.

¹⁷¹ Szymek z Radawia, rycerz pochodzący z okręgu oleskiego, który na wyprawę wyruszył z własną rotą. Pojawił się pierwszy raz w charakterze świadka na dyplomie z 1406 r., po powrocie z wyprawy należał do otoczenia księcia Bernarda, w 1434 r. odnotowany jako starosta oleski, zob. *ibidem*, s. 271–272.

¹⁷² Fromold Stercz, rycerz pochodzący z rodziny Sterczów, był ławnikiem kluczborskim, w źródłach notowany w latach 1413–1443, zob. *ibidem*, s. 146–147.

¹⁷³ Jan Granowski, rycerz pochodzący z dzisiejszych Gronowic koło Olesna, znany tylko z listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 156–157.

*von Jacobsdorffe*¹⁷⁴, *Henczke von Ponothewicz mit synem*¹⁷⁵ *bruder Mycolay*¹⁷⁶, *Marczish z Kendemia und sin*¹⁷⁷ *bruder von Zyraw*¹⁷⁸, *Franczke von Cunczendorff*¹⁷⁹, *Semotta von Camyncz*¹⁸⁰, *Arnold sin brudir von Wandryn*¹⁸¹, *Micolae von Bogotczicz*¹⁸², *Petir von Czartkowicz*¹⁸³, *Marczyn von Craskowicz*¹⁸⁴, *Miczeg Smerz*¹⁸⁵, *Jocusch von Grosłowicz*¹⁸⁶, *Cunczke von Sackzrowa mit allen eren gesellen und allen dynern*¹⁸⁷.

¹⁷⁴ Pecz Strzała z Jakubowic, przedstawiciel rodu Strzałów (zob. przyp. 26), rycerz pochodzący z okręgu strzeleckiego, znany tylko z listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 309.

¹⁷⁵ Hincza z Ponoszowic, rycerz pochodzący z okręgu niemodlińskiego, brat Mikołaja, znany tylko z listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 309.

¹⁷⁶ Mikołaj, rycerz pochodzący z okręgu niemodlińskiego, brat Hinczy, znany tylko z listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 309.

¹⁷⁷ Marcin z „Kendemia”, rycerz pochodzący z rodziny Żyrowskich, miejscowość „Kendemia” pozostaje niezidentyfikowana. Marcin jest znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 348.

¹⁷⁸ NN z Żyrowy, brat Marcina, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 348.

¹⁷⁹ Franczek z Kunzendorf, rycerz pochodzący z okręgu głubczyckiego (dzisiejsze Sławniowice), znany tylko z tego listu wypowiedniego.

¹⁸⁰ Żegota z Kamienia, rycerz pochodzący z okręgu oleskiego, brat Arnolda z Wędryni, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 181 (tu niesłusznie łączony z rodziną Kamieńców i miejscowością Kamień Śląski). Osada Kamień (obecnie część wsi Borki Małe) znajdowała się nieopodal Wędryni, z której pisał się brat Żegoty.

¹⁸¹ Arnold z Wędryni, rycerz pochodzący z okręgu oleskiego, brat Żegoty z Kamienia, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 181 (tu niesłusznie łączony z rodziną Kamieńców).

¹⁸² Mikołaj z Bogacicy, rycerz pochodzący z okręgu oleskiego, w źródłach występuje do 1445 r., zob. *ibidem*, s. 105–106.

¹⁸³ Piotr z Czartkowic, rycerz pochodzący z okręgu strzeleckiego, znany tylko z listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 124–125.

¹⁸⁴ Marcin z *Craskowicz*, rycerz pochodzący prawdopodobnie z Krasków nieopodal Kluczborka, znany tylko z listu wypowiedniego.

¹⁸⁵ Miczek *Smarcz*, rycerz wymieniony jedynie w tym liście wypowiednim, zob. *ibidem*, s. 232.

¹⁸⁶ Jakusz z *Grosłowicz*, rycerz pochodzący prawdopodobnie z Groszowic w okręgu opolskim, Jakusz znany jedynie w tym liście wypowiednim, zob. *ibidem*, s. 157, 160.

¹⁸⁷ Kuncze z Zakrzowa, rycerz pochodzący z okręgu opolskiego, znany tylko z listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 341.

[s. 13] *Item Priczlaw von Strelin gesessin czum Kusmalcz*¹⁸⁸, *Czepan Strol von Grensin*¹⁸⁹, *Heinrich Przechod*¹⁹⁰, *Bertold von Werde*¹⁹¹, *Hannus Zeschwicz*¹⁹², *Hencze Haugewicz*¹⁹³, *Hannus Haugewicz*¹⁹⁴, *Andris Mrockot*¹⁹⁵, *Conrad Bes*¹⁹⁶, *Steffke von Mochow*¹⁹⁷, *Petresch sin Bruder*¹⁹⁸, *Denhard Scholiga*¹⁹⁹, *Nickel von Rennyschdorf*²⁰⁰, *Nickel von Lunkewicz*²⁰¹, *Schymko Korkowicz*

¹⁸⁸ Przeclaw ze Strzelina na Kuschmalz, rycerz pochodzący z okręgu grodkowskiego, w 1410 r. był wymieniony jako starosta na starym zamku opolskim, zginął 27.12.1427 r. w bitwie pod Starym Wielisławem, stoczonyj z husytami, zob. *ibidem*, s. 201–202.

¹⁸⁹ Szczepan Strzała z Grzędzina, rycerz, z rodu Strzałów (zob. przyp. 26), reprezentujący ich wierzchowską gałąź. Po wojnie głodowej powrócił do swoich dóbr i był aktywny co najmniej do lat 30. XV w., zob. *ibidem*, s. 299–300.

¹⁹⁰ Henryk Przechod, rycerz z rodziny Przechod, bocznej linii rodu Besów, notowany w źródłach w okresie około 1409–1417, zob. *ibidem*, s. 100–101.

¹⁹¹ Bertold von Werde, rycerz nieznanego pochodzenia.

¹⁹² Hans Zeschwitz, rycerz z rodziny Zeschwitzów (zob. przyp. 34), znany z dokumentu wystawionego w 1422 r., do którego przywiesił swoją pieczęć, zob. M.L. Wójcik, *Pieczęcie rycerstwa śląskiego w dobie przedhusyckiej*, t. 2, Kraków–Wrocław 2018, s. 888, nr 914; M. Woźny błędnie odczytał nazwę rodową jako Gaszowiec, zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 148.

¹⁹³ Hincza Haugwitz, tożsamy zapewne z Henrykiem Haugwitzem, rycerz pochodzący z okręgu niemodlińskiego, widoczny źródłach od końca XIV w. do 1421 r., zob. *ibidem*, s. 161–162. Hincza był niewątpliwie tożsamy z Heyncze Hugowiczem, uczestnikiem wielkiej wojny, członkiem roty Czenka Borschnitza i Mikołaja Łagowskiego, zob. *Das Soldbuch...*, Bd. 2, s. 107.

¹⁹⁴ Hans Haugwitz, rycerz z rodziny Haugwitz (zob. przyp. 193), pochodził z okręgu niemodlińskiego, zob. *ibidem*, s. 162, po powrocie z Prus odnotowany jeszcze w 1417 r., zob. AP we Wrocławiu, Rep. 71, nr 49.

¹⁹⁵ Andrzej Mrakot, rycerz z rodziny Mrakota, pochodził zapewne z księstwa nyskiego, nieobecny w opolskim materiale źródłowym, zob. J. Pilnaček, *Rody...*, d. 1, s. 87–88.

¹⁹⁶ Konrad Bes, rycerz z rodu Besów, znany tylko z listu wypowiedniego, zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 92.

¹⁹⁷ Stefan z Mochowa, rycerz pochodzący z okręgu głogóweckiego, brat Pietrasza, Stefan znany tylko z listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 238.

¹⁹⁸ Pietrasz, wymieniony jako brat Stefana, znany tylko z listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 238.

¹⁹⁹ Denhard Szeliga, rycerz z rodu Szeligów, zob. J. Pilnaček, *Rody...*, d. 4, s. 1064–1065. Denhard nie pojawił się w źródłach opolskich.

²⁰⁰ Mikołaj z Reńskiej Wsi, rycerz pochodzący prawdopodobnie z dzisiejszych Rynarcic nieopodal Nysy, jeśli istotnie pisał się z tej wsi, to pochodził z rodziny Breitbuchów. Został odnotowany jeszcze w 1444 r., zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 110–111.

²⁰¹ Mikołaj z „Lunkewic”, rycerz wymieniony jedynie w tym liście wypowiednim.

*mit allen anderen gesellen eren dyner und gesinde*²⁰². *Jocusch von Bogdenczowicz*²⁰³, *mit Janken synem bruder*²⁰⁴, *Micolay Kryphozond von Uschicz*²⁰⁵ *mit synem bruder*²⁰⁶, *Stanimir von Dzeschowicz der junge*²⁰⁷, *Cunrad von Lipina*²⁰⁸, *Miczeg von Legeffing*²⁰⁹, *Niclos von Dobrzdzen mit eren gesselen und dyner*²¹⁰, *Lodwig von Swantepolk czu Landisberg gesessin mit syner rotte*²¹¹, *Niclos Grunow*²¹², *Jan Mlota von Dzeschowicz*²¹³, *Henczko Swus*²¹⁴, *Janeg von Uschicz*²¹⁵

²⁰² Szymek Korkwicz, rycerz z rodziny Korkwiczów, zob. J. Pilnaček, *Rody...*, d. 1, s. 203. Nie pojawił się w źródłach opolskich.

²⁰³ Jakusz z Bogdańczowic, rycerz pochodzący z okręgu kluczborskiego, brat Janka, znany tylko z listu wypowiedniego, zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 106.

²⁰⁴ Janek, brat Jakusza z Bogdańczowic, znany tylko z listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 106.

²⁰⁵ Mikołaj Krzywosąd z Uszyc, jeden z pięciu przedstawicieli Krzywosądów, którzy brali udział w wyprawie do Prus w 1414 r. Mikołaj znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 200.

²⁰⁶ NN, brat Mikołaja Krzywosąda, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 200.

²⁰⁷ Stanimir z Zdziechowic Młodszy, rycerz pochodzący z okręgu oleskiego, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 342.

²⁰⁸ Konrad z Lipina, rycerz pochodzący z okręgu niemodlińskiego, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 191.

²⁰⁹ Miczek z Łagiewnik, pochodził z okręgu lublinieckiego, na wyprawę udał się wraz Stanimirem i Jeszkiem. Miczek jest znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 217.

²¹⁰ Mikołaj z Dobrzonia, rycerz pochodzący z okręgu opolskiego, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 231.

²¹¹ Ludwik Świętopęk z Gorzowa, przedstawiciel rodziny Landsbergów herbu Czaczke (zob. przyp. 54), w źródłach pojawiał się od początku XV w., na wojnę głodową wystawił własną rotę, niewidoczny w materiale źródłowym po wyprawie pruskiej, zob. *ibidem*, s. 153.

²¹² Mikołaj Grunow, być może pochodził z okręgu świdnickiego jak dwaj uczestnicy wielkiej wojny 1409–1411, Hincza i Kacper von Grunaw, zob. *Das Soldbuch...*, Bd. 2, s. 9. Możliwe, że był synem innego uczestnika wyprawy z 1414 r., Grunowa z Gorzowa.

²¹³ Jan Mlota z Zdziechowic, krewny Stanimira, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 342.

²¹⁴ Hincza Zwocz, rycerz pochodzący z okręgu oleskiego, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 343.

²¹⁵ Janek z Uszyc, rycerz pochodzący z okręgu oleskiego, być może syn Hanka z Uszyc, burgrabiego wieluńskiego z czasów Władysława Opolczyka, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 161.

*Andris von Wissecka*²¹⁶, *Dittrich von Goralticz*²¹⁷, *Grzymola*²¹⁸, *Benusch*, *Boraschofsky*²¹⁹, *Petir von Pauloff*²²⁰, *Nickel von Dzirbitz*²²¹, *Maczeg Budzerfsky*²²², *Wisko Budzerfsky*²²³, *Jan von Scorkow*²²⁴, *Passeke Zkalisky*²²⁵, *Nickos Kunczig*²²⁶, *Janeg Krzyphozond*²²⁷, *Schirmys*²²⁸ mit alle anderen eren gesellen und dynern, die mit uns an den dinst komem sein, die sich alle ir eren euch bewart wellen haben.

[s. 17] *Item her Nickel von Logow herczog Bernhardis hauptman czu Falkenberg*²²⁹.

[s. 18] *Item herczog Bernhardis czu Opil rtc. hoffegesinde, Nickel Dreske*²³⁰, *Hannus Jenckewicz*²³¹, *Hannus Meylnaw*²³², *Petir*

²¹⁶ Andrzej z Wysokiej, rycerz pochodzący z okręgu oleskiego, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 82.

²¹⁷ Dytryk z „Goralticz”, rycerz, którego pochodzenie jest nieznane, znany tylko z tego listu wypowiedniego.

²¹⁸ Grzymała, rycerz wymieniony jedynie w tym liście wypowiednim.

²¹⁹ Benesz Boroszowski, rycerz pochodzący z okręgu oleskiego, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 83.

²²⁰ Piotr z Pawłowic, rycerz pochodzący z okręgu oleskiego, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 255.

²²¹ Mikołaj z „Dzirbitz”, rycerz, którego pochodzenie jest niewiadome, znany tylko z tego listu wypowiedniego.

²²² Maciej Budzowski, rycerz pochodzący z okręgu oleskiego, krewny Wyszka, Maciej znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 112 (tu jako Mikołaj).

²²³ Wyszek Budzowski, rycerz pochodzący z okręgu oleskiego, krewny Macieja. Wyszek znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 112

²²⁴ Jan ze Skorkowa, krewny Pełki (przyp. 32), znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 284.

²²⁵ Paszek z „Kaliski”, rycerz wymieniony jedynie w tym liście wypowiednim.

²²⁶ Mikołaj „Kunczik”, rycerz wymieniony jedynie w tym liście wypowiednim.

²²⁷ Janek Krzywosąd, jeden z pięciu przedstawicieli Krzywosądów, którzy brali udział w wyprawie do Prus w 1414 r., znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. *ibidem*, s. 200.

²²⁸ *Szymis*, rycerz wymieniony jedynie w tym liście wypowiednim.

²²⁹ Rycerz najprawdopodobniej tożsamy z Mikołajem z Łagowa, wymienionym już wcześniej (zob. przyp. 27). Podobną sytuację wpisania rycerza na liście wystawionym przez księcia, a następnie na osobnym przez danego rycerza, widzimy w przypadku Tomczyka von Tannenfelda, zob. GSPK, XX HA, OBA, nr 2111, s. 8, 9.

²³⁰ Mikołaj Dreske, rycerz z rodziny Dreske (zob. przyp. 84), aktywny w latach 1400–1429, zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 137.

²³¹ Hans Jankowic, rycerz opolski, powrócił z wyprawy pruskiej, w późniejszym czasie należał do otoczenia młodego księcia Bolka V, zob. *ibidem*, s. 176.

²³² Hans Meylnaw, rycerz wymieniony jedynie w tym liście wypowiednim. Rodzina pochodziła z księstwa brzeskiego, zob. *Urkunden der Stadt Brieg, urkundliche und chronikalische Nachrichten über die Stadt Brieg, die dortigen Klöster, die Stadt- und Stiftsgüter bis zum Jahre 1550*, hrsg. v. C. Grünhagen (*Codex Diplomaticus*

*Kolmus*²³³, *Nickel Hoff*²³⁴, *Deyrslaus Korola*²³⁵, *Jokus*²³⁶, *Jonke Strol*²³⁷, *Fredrich Schof*²³⁸, *Nickel von Newncicz*²³⁹, *Hannus Heller*²⁴⁰, *Heynczke Dreske*²⁴¹.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
– Zbiór dokumentów pergaminowych, nr 1200, 6557.

Archiwum Archidiecezjalne we Wrocławiu
– 6 I 1450.

Archiwum Państwowe w Katowicach
– Zespół 177, Zbiór dokumentów pergaminowych, nr 2.

Archiwum Państwowe w Opolu
– Akta miasta Nysy, nr 192.

Silesiae, Bd. 9), Breslau 1870, nr 220, 297, 507, 556, 558, 590, 626, 647, 648, 650, 653, 858, 929, 959, 983, 1003.

²³³ Piotr Kolmas, rycerz z rodziny Kolmasów, znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 116.

²³⁴ Mikołaj Hoff, rycerz pochodzący z księstwa brzeskiego, zob. J. Pilnaček, *Rody...*, d. 2, s. 660–661. Wymieniony jedynie w tym liście wypowiednim.

²³⁵ Dzierśław „Korlola”, rycerz wymieniony jedynie w tym liście wypowiednim.

²³⁶ Jakusz, rycerz wymieniony jedynie w tym liście wypowiednim.

²³⁷ Janek Strzała, rycerz pochodzący z rodu Strzałów (zob. przyp. 26), być może tożsamy z odnotowanym w 1421 r. Janem Strzałą z Wierzchu, zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 198. W źródle nazwisko „Strol” zapisano poniżej imienia.

²³⁸ Fryderyk Schof, rycerz z rodu Schofów, w 1418 r. Fryderyk został wyznaczony na opiekuna małżonki Piotra Schoffa, posiadającego dobra w okręgu głogówckim, zob. *ibidem*, s. 279–280.

²³⁹ Mikołaj z Niwnicy, pochodził z księstwa nyskiego, być może tożsamy z ówczesnym sołtysiem tej wsi, widocznym w źródłach do 1418 r., zob. A. Müller, *Geschichte der Gemeinde Neunz, Kr. Neiße*, „Zeitschrift des Vereins für Geschichte Schlesiens” 1923, Bd. 57, s. 18, 28–29.

²⁴⁰ Hans Heller, rycerz wymieniony jedynie w tym liście wypowiednim.

²⁴¹ Hincza Dreske, rycerz z rodziny Dreske (zob. przyp. 84), znany tylko z tego listu wypowiedniego, zob. M. Woźny, *Rycerstwo...*, s. 137.

Archiwum Państwowe we Wrocławiu

- Rep. 71, nr 49.
- Rep. 72, nr 10.
- Rep. 107, nr 93 (94).

Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu

sygn. XIII c 8 F, *Vrbarium der OberGlogawischen herrschafft*.

Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz, Berlin-Dahlem

– XX. HA, Ordensbriefarchiv, nr 2104, 2107, 2111, 2112.

Źródła drukowane

Acta summorum pontificum res gestas bohemicas aevi praehussitici et hussitici illustrantia, p. 1, ed. J. Eršil, Praha 1980.

Biskup M., *Dwa wykazy szkód z wojny polsko-krzyżackiej 1414 r. w ziemi chełmińskiej (komturstwa golubskie i kowalewskie)*, „Zapiski Historyczne” 1991, t. 56, z. 4, s. 95–102.

Böhme J.E., *Diplomatische Beyträge zur Untersuchung der Schlesi-schen Rechte und Geschichte*, Bd. 1, Th. 3, Berlin 1771.

Codex epistolaris Vitoldi Magni Ducis Lithuaniae 1376–1430, ed. A. Prochaska, Cracoviae 1882.

Joannis Dlugossii Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae, lib. 11, Varsoviae 2000.

Kodeks dyplomatyczny Polski, t. 4, wyd. J. Bartoszewicz, M. Bobowski, A. Muczkowski, L. Ryszczewski, Warszawa 1887.

Landbuch księstw świdnickiego i jaworskiego, t. 3, wyd. T. Jurek, Poznań 2007.

Nowak Z.H., *Protokół z rokowań polsko-krzyżackich w Grabiu i na kępie wiślanej pod Raciążkiem w roku w 1414 [w:] Prace z dziejów państwa i zakonu krzyżackiego*, red. A. Czacharowski, Toruń 1984.

Regesta historico-diplomatica Ordinis Sanctae Mariae Theutonicorum, Bd. 1, hrsg. v. E. Joachim, W. Hubatsch, Göttingen 1948.

Regesty dokumentów przechowywanych na Górnym Śląsku, t. 2 (1401–1450), red. A. Barciak, K. Müller, Opawa–Opole–Katowice 2011.

Registrum St. Wenceslai. Urkunden vorzüglich zur Geschichte Ober-schlesiens nach einem Copialbuch Herzog Johannis von Oppeln und Ratibor in auszügen mitgetheilt, hrsg. v. W. Wattenbach, C. Grün-hagen, (*Codex Diplomaticus Silesiae*, Bd. 6) Breslau 1865.

Stelmach R., *Katalog średniowiecznych dokumentów przechowywanych w Archiwum Państwowy we Wrocławiu*, Wrocław–Racibórz 2014.

- Das Soldbuch des Deutschen Ordens 1410/1411. Die Abrechnungen für die Soldtruppen*, hrsg. v. S. Ekdahl (Veröffentlichungen aus den Archiven Preußischer Kulturbesitz, 23/I), Köln–Wien 1988.
- Das Soldbuch des Deutschen Ordens 1410/1411. Die Abrechnungen für die Soldtruppen*, bearb. S. Ekdahl (Veröffentlichungen aus den Archiven Preußischer Kulturbesitz, 23/II), Köln–Wien 2010.
- Urkunden der Stadt Brieg, urkundliche und chronikalische Nachrichten über die Stadt Brieg, die dortigen Klöster, die Stadt- und Stiftsgüter bis zum Jahre 1550*, hrsg. v. C. Grünhagen, (*Codex Diplomaticus Silesiae*, Bd. 9), Breslau 1870.

Literatura przedmiotu

- Biskup M., *Wojny Polski z zakonem krzyżackim 1308–1521*, Gdańsk 1993.
- Böhm M., *Biały (ok. 1394–14 lutego 1452). Pan Oleśnicy i Kozła. Książę zapomniany*, Kraków 2012.
- Czapliński P., *Tytułarny episkopat w Polsce średniowiecznej*, „Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego” 1916, t. 43.
- Goździewski J., *Wojna polsko-krzyżacka 1414 r., tzw. „wojna głodowa”*, „Studia i Materiały do Historii Wojskowości” 1971, t. 16, cz. 2, s. 19–61.
- Grabarczyk T., *Jazda zaciężna Królestwa Polskiego w XV wieku*, Łódź 2015.
- Jurek T., *Obce rycerstwo na Śląsku do połowy XIV wieku*, Poznań 1996.
- Müller A., *Geschichte der Gemeinde Neunz, Kr. Neisse*, „Zeitschrift des Vereins für Geschichte Schlesiens” 1923, Bd. 57, s. 1–105.
- Nabiałek K., *Nowe spojrzenie na początki Będzina. Przyczynek do polityki miejskiej Kazimierza Wielkiego*, „Średniowiecze Polskie i Powszechne” 2016, t. 8 (12), s. 196–215.
- Nowak Z., rec.: J. Goździewski, *Wojna polsko-krzyżacka 1414 r., tzw. „wojna głodowa”*, „Studia i Materiały do Historii Wojskowości”, t. 16, 1971, cz. 2, s. 19–61, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 1972, nr 2–3, s. 465–468.
- Pilnaček J., *Rody starého Slezska*, d. 1–5, Brno 1991.
- Prokop K.R., *Biskupi pomocniczy w diecezjach polskich w dobie przedtrydenckiej (2. poł. XIII – 1. poł. XVI w.)*, Kraków 2002.
- Schultze J., *Richtlinien für die äußere Textgestaltung bei Herausgabe von Quellen zur neueren deutschen Geschichte*, „Blätter für deutsche Landesgeschichte” 1962, Bd. 98, s. 1–11.

- Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 1, z. 1, oprac. Z. Leszczyńska-Skrętowa, F. Sikora, Wrocław 1980
- Sperka J., *Książęta śląscy w relacjach Polski z Czechami w początkowym okresie rewolucji husyckiej*, „*Studia z Dziejów Średniowiecza*” 2022, t. 25, s. 281–305.
- Sperka J., *Otoczenie Władysława Opolczyka w latach 1370–1401. Studium o elicie władzy w relacjach z monarchią*, Katowice 2006.
- Sperka J., *Panowie z Zubrzy. Z dziejów szlachty ruskiej pochodzenia śląskiego w XV wieku*, „*Княжа доба. Історія і культура*” 2014, вип. 8, s. 339–349.
- Sperka J., *Wojny Władysława Jagiełły z księciem opolskim Władysławem (1391–1396)*, Cieszyn 2007 (wyd. 1 Cieszyn 2003).
- Woźny M., *Rycerstwo opolskie do połowy XV wieku*, Katowice 2020.
- Wójcik M.L., *Pieczone rycerstwa śląskiego w dobie przedhusyckiej*, t. 1–2, Kraków–Wrocław 2018.

Abstract

Register of letters of declaration from the knights of Bernard, Duke of Opole, to the Grand Master of the Teutonic Order, Michał Kűchmeister, from 1414

The article concerns the participation of Opole knights in the Polish-Teutonic War of 1414. The basis for the analysis is the register of letters of declaration which arrived on 19 July in Malbork. This source makes it possible to compare the degree of involvement of individual Silesian dukes (in this case, Prince Bernard) in this conflict and can be the basis for estimating the size of contingents brought by each of them. The letters mention slightly more than 200 knights, which indicates that Bernard was one of the most important Silesian allies of Władysław Jagiełło at that time. Moreover, the prince's itinerary shows that the prince of Opole and his knights returned to Upper Silesia before the end of the war.